

Bruksela, 13 listopada 2023 r.
(OR. en)

15151/23

SOC 743
EMPL 530
EDUC 421
ECOFIN 1143

NOTA

Od:	Prezydencja
Do:	Komitet Stałych Przedstawicieli / Rada
Dotyczy:	Europejski semestr 2024: Zielone rokowania zbiorowe – Debata orientacyjna

W związku z debatą orientacyjną, która ma się odbyć podczas posiedzenia Rady (EPSCO) 27 listopada 2023 r., delegacje otrzymują w załączeniu notę orientacyjną prezydencji na powyższy temat.

NOTA Z WYTYCZNYMI DO DYSKUSJI

„Zielone rokowania zbiorowe na rzecz sprawiedliwej zielonej transformacji”

Dekarbonizacja energii, efektywność energetyczna, gospodarka o obiegu zamkniętym i, ogólniej, zmiana klimatu to teraz najważniejsze tematy na agendzie politycznej Unii Europejskiej i państw członkowskich. Dowodem na to jest Europejski Zielony Ład i różne inicjatywy realizowane w ramach tego ładu, takie jak pakiet *Gotowi na 55*, który przyczynia się do osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., jak stwierdzono w Europejskim prawie o klimacie, oraz reformy i inwestycje wspierające zieloną transformację, w tym *REPowerEU* i krajowe plany odbudowy i zwiększania odporności w kontekście funduszy *NextGenerationEU*.

Sprawiedliwe przejście ku neutralności klimatycznej to jedno z kluczowych wyzwań naszych czasów, jest dalekosiężne i oddziałuje na wiele obszarów, w tym na rynek pracy i sprawy społeczne. Zwiększone zatrudnienie, godne warunki pracy i ochrona środowiska nie mogą stanowić dla siebie konkurencji. Wręcz przeciwnie – wzajemnie się przeplatają, uzupełniają i tworzą wspólną agendę służącą dobrostanowi społeczeństwa oraz potrzebom przedsiębiorstw i pracowników. Europejski Zielony Ład i działania na rzecz unii społecznej muszą być należycie przedstawione i wzajemnie korzystne na wszystkich szczeblach. Europejski filar praw społecznych również dostrzega znaczenie zielonej transformacji i jej oddziaływanie na prawa społeczne i wyzwania dotyczące zatrudnienia.

Zielona transformacja tworzy możliwości, ale również i wyzwania dotyczące zatrudnienia i warunków pracy, a wyzwania te w nadchodzących latach będą miały coraz większy wpływ. Podobnie jak w innych obszarach dialog społeczny pomiędzy instytucjami europejskimi, rządami i międzysektorowymi i sektorowymi partnerami społecznymi muszą odgrywać prominentną rolę w definiowaniu i wdrażaniu polityk dotyczących środowiska i energii, a także, w bardziej ogólnej perspektywie, wszystkich polityk związanych z zieloną transformacją z uwagi na ich oddziaływanie na zatrudnienie i warunki pracy.

Z tego powodu w zaleceniu Rady z 16 czerwca 2022 r. w sprawie zapewnienia sprawiedliwej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej, w którym dąży się do ponownego rozważenia społeczno-gospodarczych skutków zielonej transformacji, zaproszono państwa członkowskie do przyjęcia i wdrożenia pakietów środków promujących sprawiedliwą transformację w ścisłej współpracy z partnerami społecznymi. W szczególności te pakiety środków uważa się za decydujące w opracowywaniu działań służących wsparciu ludzi, sektorów i terytoriów najbardziej dotkniętych zieloną transformacją. Jest to prawdziwe zwłaszcza w kontekście, w którym polityki społeczne mające na celu zajęcie się kwestią transformacji energetycznej w większości państw członkowskich wciąż są na bardzo wczesnym etapie, a dialog społeczny to klucz do ich skutecznego rozwoju.

Jak wskazano w komunikacie Komisji z 25 stycznia 2023 r. pt. „Wzmacnianie dialogu społecznego w Unii Europejskiej: wykorzystanie jego pełnego potencjału do zarządzania sprawiedliwymi transformacjami”, merytoryczny dialog społeczny i skuteczne rokowania zbiorowe są konieczne, by opracować wyważone, wspólne dla biznesu i związków zawodowych rozwiązania służące zachęcaniu do sprawiedliwej transformacji w kierunku zdekarbonizowanej gospodarki oraz promowaniu zielonej i socjalnej Europy.

Ponadto państwa członkowskie muszą zapewnić przyjazne środowisko dla dwustronnego i trójstronnego dialogu społecznego, między innymi rokowań zbiorowych na wszystkich szczeblach, w tym zaangażowania partnerów społecznych w sposób systematyczny, merytoryczny i terminowy w opracowywanie i wdrażanie polityk zatrudnienia i polityk społecznych oraz, w stosownych przypadkach, polityk gospodarczych i innych polityk publicznych, w tym w kontekście europejskiego semestru.

Na sesji plenarnej Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego (EKES) 14 czerwca 2023 r. przyjęto opinię pt. „Zielone rokowania zbiorowe: dobre praktyki i perspektywy na przyszłość”¹.

W swojej opinii EKES stwierdza, że „przedsiębiorstwa i pracownicy muszą mieć odpowiednie możliwości włączenia się w wysiłki na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania zmianie klimatu”. Przy poszanowaniu roli krajowych systemów stosunków pracy i autonomii partnerów społecznych promowanie zielonych rokowań zbiorowych jest sposobem na zwrócenie uwagi na zieloną transformację.

¹ <https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/green-collective-bargaining>

EKES uważa, że dyskusja nad kwestiami ekologicznymi w ramach rokowań zbiorowych dotyczy klauzul podlegających negocjacjom – na co wskazują przykłady podane w załącznikach do wyżej wymienionej opinii – pomiędzy partnerami społecznymi w kontekście układów zbiorowych, które mają bezpośredni i pośredni wpływ na środowisko. Takie klauzule mogą obejmować m.in.:

- a) wpływ działalności przedsiębiorstw na środowisko,
- b) ochronę pracowników przed skutkami zmian zachodzących w środowisku i zmiany klimatu,
- c) wpływ zielonej transformacji na działalność przedsiębiorstwa pod względem organizacji pracy, zmieniających się profili zawodowych i umiejętności pracowników,
- d) wewnętrzne monitorowanie wdrażania warunków opisanych w lit. a), b) i c).

We wnioskach i zaleceniach zawartych w opinii EKES wzywa Unię i państwa członkowskie do dalszego wspierania działań i inicjatyw, które zachęcą pracodawców i pracowników do przystosowania się do transformacji ekologicznej, a także do zastanowienia się między innymi nad koncepcją wyznaczania pracowników na przedstawicieli ds. transformacji ekologicznej lub na osoby kontaktowe w kwestiach związanych z transformacją środowiskową i ekologiczną w miejscu pracy.

Na europejskim szczeblu międzysektorowym zielona transformacja i wyzwania, jakie tworzy dla świata pracy, zostały poruszone na przykład w deklaracji europejskich partnerów społecznych z 30 maja 2027 r. w sprawie wykorzystania potencjału zielonej gospodarki do tworzenia miejsc pracy² oraz w zaleceniach z 9 grudnia 2021 r. w sprawie gospodarki o obiegu zamkniętym w kontekście dialogu społecznego³.

Pomimo kilku wyżej wspomnianych inicjatyw rola dialogu społecznego i rokowań zbiorowych w zarządzaniu sprawiedliwą zieloną transformacją i jej zapewnianiu może zostać jeszcze bardziej wzmocniona.

² https://www.buinessseurope.eu/sites/buseur/files/media/position_papers/social/2017-05-30_european_social_partners_statement_on_greening_economy_for_jobs_creation.pdf

³ https://resourcecentre.etuc.org/sites/default/files/2021-11/Final%20report%20circular%20ecenomy_Recommendations_v3_0.pdf

W świetle istniejących umów w kilku europejskich sektorach i przedsiębiorstwach, przywoływanych w wyżej wymienionej opinii EKES, konieczne jest przejście na zielone rokowania zbiorowe, gdzie partnerzy społeczni, na różnych etapach rokowań, mają do odegrania dużą rolę w sprawieniu, by przedsiębiorstwa stały się bardziej zrównoważone, odporne i produktywne oraz by podstawą ich działania była godna praca.

W zielonych rokowaniach zbiorowych potencjalnie mogłyby znaleźć się następujące elementy:

- wpływ transformacji ekologicznej na zatrudnienie oraz spójność terytorialną i społeczną;
- tworzenie zielonych miejsc pracy;
- przepływy między różnymi sektorami działalności oraz wymagane szkolenie i przekwalifikowanie pracowników;
- mobilność w miastach w celu uzyskania dostępu do miejsc pracy;
- efektywność energetyczna w działalności produkcyjnej i w wykonywaniu pracy;
- informowanie pracowników i konsultacje z nimi poprzez mianowanie przedstawicieli do spraw zielonej transformacji lub ich udział w wyspecjalizowanych komitetach;
- szkolenie na tematy środowiskowe dla stron negocjujących umowy zbiorowe.

Wszystkie te kwestie należy rozpatrywać z perspektywy płci.

Ponadto należy również zastanowić się nad rolą rokowań zbiorowych w tworzeniu sprawiedliwych warunków pracy i zapobieganiu ryzykom zawodowym w obliczu zmian klimatu, takich jak ekstremalne temperatury lub inne negatywne zjawiska pogodowe, z uwagi na ich bardzo duży wpływ na zdrowie i bezpieczeństwo pracowników.

Zielone rokowania zbiorowe mogą być ponadto odpowiednim instrumentem zwiększania demokracji w pracy, a jednocześnie mogą sprawić, by Europejski Zielony Ład i unia społeczna wzajemnie się uzupełniały, biorąc również pod uwagę cele przedstawione w filarze praw socjalnych.

W tym kontekście ministrowie są proszeni o wymianę poglądów na następujące tematy:

- W jaki sposób rokowania zbiorowe mogą wspierać przeciwdziałanie zmianie klimatu, zwiększyć zrównoważenie środowiskowe i towarzyszyć sprawiedliwemu przejściu na neutralność klimatyczną? Czy w państwie członkowskim, które Państwo reprezentują, zgromadzono ostatnio doświadczenia i dobre praktyki w dziedzinie zielonych rokowań zbiorowych?
 - Jakie środki – przy poszanowaniu autonomii partnerów społecznych – mogą podejmować Unia, państwa członkowskie i sami partnerzy społeczni, by propagować zielone rokowania zbiorowe? Jaką rolę mógłby odegrać europejski semestr?
-